

Wojciech Góralski

Laudacja wygłoszona na cześć abp. prof. dra Zenona Grocholewskiego, Prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, z okazji nadania mu tytułu doktora nauk prawnych "honoris causa" Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w dniu 12 X 1998 r.

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 41/3-4, 3-14

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOKTORAT HONORIS CAUSA

Prawo Kanoniczne
41 (1998) nr 3-4

KS. WOJCIECH GÓRALSKI

ARCYBISKUP PROF. DR ZENON GROCHOLEWSKI

Laudacja

*wyłoszona na cześć abp. prof. dra Zenona Grocholewskiego,
Prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej,
z okazji nadania mu tytułu doktora nauk prawnych „honoris causa”
Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie
w dniu 12 października 1998 r.*

Miarą otwarcia, a zarazem wrażliwości każdej uczelni na wartości związane z właściwie rozumianym dobrem człowieka jest m. in. promowanie do najwyższej godności akademickiej tych, których dokonania jednoznacznie wskazują, na szczególne zaangażowanie w służbie tym wartościom. Nie da się zaprzeczyć, że wyrazem takiego zaangażowania jest bogata i twórcza działalność naukowa stanowiąca znaczący wkład w rozwój określonej dziedziny wiedzy, nieprzeciętna aktywność w jej przekazywaniu innym – w różnych formach czy odpowiedzialne aplikowanie tejże wiedzy w życiu codziennym. Nic przeto dziwnego, że Akademia Teologii Katolickiej, na wniosek Wydziału Prawa Kanonicznego, włącza do grona swoich doktorów *honoris causa* – jako dwudziestego – kogoś, kto ową potrójną posługę – uczonego, nauczyciela i wysokiego urzędnika publicznego, a przy tym pasterza Kościoła – z powodzeniem przyczynia się od lat do budowania cywilizacji prawdy i sprawiedliwości, a tym samym cywilizacji miłości. To sam Dostojny Laureat powiedział kiedyś: „[...] sprawiedliwość to jeszcze nie wszystko, jesteśmy bowiem powołani do czegoś więcej: do realizowania miłości [...]” (Z. A. Judycki. *20 lat w służbie sprawiedliwości Kościoła powszechnego*. Głos Katolicki 34: 1992 nr 27 s. 11).

Zenon Grocholewski urodził się 11 października 1939 r. w Bródkach, woj. poznańskie. Po ukończeniu Niższego Seminarium Duchownego w niedalekim Wolsztynie wstąpił w 1957 r. do Wyższego Arcybi-

skupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu, gdzie po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych przyjął 26 maja 1963 r. – z rąk abp. Antoniego Baranika – święcenia kapłańskie. Przez pierwsze trzy lata po święceniach pracował jako wikariusz w parafii Chrystusa Odkupiciela w Poznaniu.

W latach 1966-1972 odbywał studia na Wydziale Prawa Kanonicznego w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie wienając je uzyskaniem stopnia doktorskiego w oparciu o rozprawę pt. *De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probatione. Considerationes super recentiores sententiales rotales*, przygotowaną pod kierunkiem wybitnego kanonisty hiszpańskiego I. G o r d o n a. Zarówno rozprawa doktorska, jak i wcześniejsza praca licencjacka (1968 r.) zostały wyróżnione złotym medalem, który uczelnia przyznaje dla najlepszego studenta na każdym wydziale. Było to pierwsze wyróżnienie dla Polaka – studenta „Gregorianum” po II wojnie światowej. W 1974 r. ukończył ks. dr Grocholewski trzyletnie Studium Rotalne otrzymując dyplom adwokata Roty Rzymskiej. Podczas studiów odbywał kursy językowe i udzielał się w pracy duszpasterskiej w Niemczech, we Francji i we Włoszech.

W 1972 r. rozpoczął pracę w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej – początkowo jako notariusz, następnie jako kanclerz (1980 r.), potem zaś jako sekretarz (1982 r.). W dniu 21 grudnia 1982 r. został mianowany biskupem tytularnym Agropoli przyjmując następnie 6 stycznia 1983 r. święcenia biskupie w bazylice św. Piotra w Rzymie z rąk papieża Jana Pawła II. Znamienne było ofiarowanie mu przez Ojca św. krzyża biskupiego zawierającego w sobie relikwie Krzyża św., św. Katarzyny Sienieńskiej i innych świętych z wygrawerowanymi nazwiskami jego poprzednich właścicieli – znakomitych kanonistów: kard. P. Gasparri, kard. A. Gicognani i kard. P. Felici. W dniu 16 grudnia 1991 r. został wyniesiony do godności arcybiskupa. W dniu 5 października 1998 r., papież Jan Paweł II mianował go prefektem Sygnatury Apostolskiej. Jednocześnie został przewodniczącym Sądu Kasacyjnego Państwa Watykańskiego. Oprócz wysokiego urzędu sekretarza, a od tygodnia prefekta Sygnatury Apostolskiej, spełniał i spełnia różne inne funkcje w Kurii Rzymskiej.

W 1974 r. rozpoczął ponadto pracę dydaktyczną jako współorganizator i wykładowca międzynarodowych kursów *renovationis canonicae pro iudicibus* na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim wiążąc się z macierzystą uczelnią na stałe. Wymiar pracy profesorskiej został następnie poszerzony o zajęcia podjęte także w innych uczelniach.

Nieobca jest też abp. Z. Grocholewskiemu posługa duszpastercka. Poza podejmowanymi chętnie funkcjami biskupimi, od szeregu lat zajmuje się duszpasterstwem ludzi w podeszłym wieku. „Kiedy wczesnym rankiem lub późnym popołudniem – zauważa biograf dzisiejszego Laureata – uliczkami rzymskiej dzielnicy Capenelle zmierza w kierunku domu dla starców „San Giuseppe” skromnie ubrany ksiądz, któremu przechodnie kłaniają się z szacunkiem, niewielu z nich wie, że mijają ich wielki Polak, jeden z największych umysłów w dziedzinie prawa, wybitny hierarcha Kościoła” (Z. A. Judyccki. *W 10. rocznicę sakry biskupiej. Ekscelencja z Bródek Poznańskich*. Exodus 5: 1993 nr 2 s. 3).

To bynajmniej nie spontaniczne stwierdzenie polskiego dziennikarza – emigranta skłania dziś do postawienia pytania: w czym tkwi owa wielkość naszego Dostojnego Gościa, która uzasadniałaby decyzję Senatu Akademickiego ATK o nadaniu Mu najwyższej godności, jaką uczelnia dysponuje?

W pierwszym rzędzie abp. Grocholewski pozostaje uczynnym cieszącym się prawdziwym autorytetem naukowym w świecie prawniczym, a osobliwie wśród kanonistów. Jego imponujący dorobek naukowy – poczynając od 1969 r. – obejmuje ponad 500 pozycji, w tym kilka monografii. Wiele z nich, jak *Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem cum notis bibliographicis et indicibus*. (współ z I. Gordonem. T. 1. Roma 1977; T. 2. Roma 1980) doczekało się licznych i bardzo pochlebnych recenzji w różnych ośrodkach naukowych (przytoczone dzieło zostało zrecenzowane w 34 czasopismach 15 krajów). Na marginesie zaznaczę, że jasny, zwięzły i prosty język, jakim Autor posługuje się, ułatwia percepcję jego prac publikowanych w różnych językach: włoskim, łacińskim, polskim, słowackim, niemieckim, angielskim, francuskim, hiszpańskim, portugalskim i holenderskim. Prace to zamieszczone są w najbardziej prestiżowych periodykach kanonistycznych, takich jak: *Periodica*, *Apollinaris*, *Ephemerides Iuris Canonici*, *Il Diritto Ecclesiastico*, *Monitor Ecclesiasticus*, *Ius Ecclesiae*, *L' Année Canonique*, *Revue de Droit Canonique*, *Österreichisches Archiv für Kirchenrecht*, *The Jurist*, *Studia Canonica*, *Prawo Kanoniczne*, *Roczniki Nauk Prawnych czy Ius matrimoniale*.

W nurcie badawczym prof. Grocholewskiego można wyraźnie wyodrębnić trzy główne kierunki: struktura i kompetencje trybunałów apostołskich, prawo administracyjne oraz prawo małżeńskie: tak mate-

rialne, jak i formalne. Pierwszy obszar tematyczny pozostaje związany z pracą Laureata w Sygnaturze Apostolskiej. Najczęściej pojawiające się tutaj tematy i zagadnienia, to: struktura i kompetencje Sygnatury Apostolskiej, zadania i funkcje Roty Rzymskiej, procedura stosowana w II Sekcji Sygnatury Apostolskiej, Sygnatura Apostolska a sądy kościelne, orzekanie nieważności małżeństwa na drodze administracyjnej przez Sygnaturę Apostolską, zasady generalne orzecznictwa Sygnatury Apostolskiej dotyczące procedury w sprawach małżeńskich, ewolucja norm odnoszących się do Sygnatury Apostolskiej, Sygnatura Apostolska o wyrok kanoniczny, aspekty teologiczne aktywności sądowniczej Kościoła, reforma Kurii Rzymskiej. Prace poświęcone wymienionym zagadnieniom znamionuje oryginalność i wnikliwość badawcza. Wywody Autora trafiają zawsze w sedno rzeczy odznaczając się precyzyjnością w formułowaniu sądów oraz kunsztem metodologicznym. Zastosowanie właściwych narzędzi hermeneutycznych i interpretacyjnych pozwala wypracować trafne koncepcje pastoralne. Prof. Grocholewski ostro dostrzega wymiar teologiczno-pastoralny zarówno trybunałów apostolskich, jak i pozostałych sądów kościelnych. Władzę sądowniczą tych instytucji wiąże przy tym ściśle z sakralną władzą Kościoła.

Dominujące miejsce – ze zrozumiałych względów – zajmuje tutaj Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej, któremu nikt dotąd nie poświęcił tyle uwagi (rozwój ustawodawstwa dotyczącego tego trybunału, jego działalność, procedury i orzecznictwa), a w związku z tym problem sprawiedliwości administracyjnej w Kościele (ze szczególnym uwzględnieniem konfliktów związanych z usuwaniem i przenoszeniem proboszczów oraz pozasądowego rozwiązywania sporów administracyjnych w Kościele).

Dość rozległy jest obszar badawczy dzisiejszego Laureata w odniesieniu do stosunkowo mało uprawianej gałęzi, jaką jest nowe w Kościele prawo administracyjne. Publikacje z tego zakresu obejmują przede wszystkim proces sporno-administracyjny. Przedmiotem zainteresowań ich Autora jest natura, przedmiot i strony postępowania, proces ustny oraz sposób uniknięcia procesu. Poza tym spotykamy tutaj jeszcze inne zagadnienia, takie jak: rekursy administracyjne, ochrona praw wiernych, regionalne trybunały administracyjne, postępowanie na drodze rekursu w Sygnaturze Apostolskiej, akty administracyjne, sprawiedliwość administracyjna w procesie kanonicznym i w prawie świeckim. I w tym zakresie publikacje, nacechowane znacznym stopniem oryginalności, stanowią pionierski wkład ich Autora w rozwój badań nad posoborowym prawem administracyjnym Kościoła.

Co się tyczy trzeciego obszaru badawczego abp. Grocholewskiego, od którego rozpoczął swą przygodę piśmienniczą, to i tutaj bibliografia prac jest pokaźna, przy czym obejmuje ona pozycje zarówno z zakresu prawa małżeńskiego materialnego, jak i formalnego. W obrębie prawa materialnego wyraźnie można wskazać na następujące wątki tematyczne: fundament teologiczny kanonicznego prawa małżeńskiego, pojęcie „wspólnoty życia małżeńskiego” oraz wymiar prawny miłości małżeńskiej, dobro małżeńskie, nieważność małżeństwa z powodu wykluczenia istotnego przymiotu lub istotnego elementu małżeństwa, różnica pomiędzy błędem pozytywnym a symulacją częściową zgody małżeńskiej, małżeństwa mieszane, podstawowe prawa rodziny. Natomiast w dziedzinie małżeńskiego prawa procesowego dominują następujące tematy: strona pozwana w procesie o nieważność małżeństwa, procedura w drugiej instancji, obrona rodziny w procesie małżeńskim, zadania sędziego wobec ekspertyz neuropsychiatrycznych i psychologicznych w postępowaniu o nieważność małżeństwa, orzekanie nieważności na drodze administracyjnej w Sygnaturze Apostolskiej, natura procesów o nieważność małżeństwa. Trzeba podkreślić, że prace z tej dziedziny szeroko nawiązują do orzecznictwa trybunałów apostoelskich i odznaczają się szczególną wnikliwością. Bardzo wysoko wypada ocenić m. in. publikacje na temat relacji błędu co do jakości, nierozferwalności czy sakramentalności małżeństwa do wykluczenia tych dóbr małżeńskich.

Wgłębiając się w piśmiennictwo naukowe Zenona Grocholewskiego o można w niego odkryć zawsze świeżą i jasną myśl prawniczą, posługującą się właściwym instrumentarium pojęciowym i wypowiedzianą w niekonwencjonalnej formie. Jego dociekania kanonistyczne znajdują swoje oparcie w założeniach teologicznych oraz w przesłankach antropologiczno-filozoficznych. Mocno są też osadzone w wypowiedziach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Nie pozostają nigdy, co ważne, w oderwaniu od celu, któremu ma służyć prawo kościelne, a którym jest dobro duchowe człowieka. We wszystkich preferowanych obszarach badawczych porusza się niezwykle swobodnie i kompetentnie. Dotykając instytucji w dużej mierze nowych, usankcjonowanych w kodeksie prawa kanonicznego z 1983 r., nie zapomina o tym, co godne uwagi w kodeksie z 1917 r. umiejętnie łącząc *nova et vetera*. Jego wywody dalekie są od wikłania czytelnika w przebrzmiałe kontrowersje jurystów, choć od historii nie odzęguje się. Usilnie dba o to, by czytelnik mógł dokładnie przyrzeć się stawianemu problemowi.

Należy ponadto podkreślić, że niejedne z propozycji, które Autor wysunął – *de lege ferenda* – w swoich publikacjach, zostały przyjęte przez

ustawodawcę kościelnego. W niektórych przepisach można to zauważyć dość wyraźnie (np. gdy chodzi o systematyzację procesu ustnego wśród norm prawa procesowego, funkcje Roty Rzymskiej czy kompetencje Sygnatury Apostolskiej).

Prawo kościelne postrzega prof. Grocholewski nie w jurydycznej abstrakcji, lecz w wymiarze zbawczym. Podkreśla za Janem Pawłem II, że celem norm kościelnych nie jest bynajmniej zastąpienie w życiu Kościoła lub wiernych wiary, łaski, charyzmatów, a zwłaszcza miłości (por. konstytucja apostolska *Sacrae disciplinae leges* z 25 I 1983 r. AAS 75: 1983 s. 11). Wzywa więc wszystkich stosujących prawo kościelne, a zwłaszcza szczególnie bliskich mu pracowników trybunałów kościelnych wszystkich stopni jurysdykcji, „ażeby ich aktywność na tym polu była zawsze naznaczona miłością Chrystusa i miłością Kościoła, by była przepełniona prawdziwym duchem kapłaństwa, a w ten sposób by owocnie służyła pastoralnej działalności Kościoła, by przynosiła Bogu chwagę, a duszom by niosła zbawienie” (Z. Grocholewski. *Studie z procesnego kanonicznego prawa*. Spisska Kapitula 1995 s. 14-15 – cytata w tłumaczeniu J. Dudziaka: *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego na Słowacji*. Tarnowskie Studia Teologiczne 14: 1995-199 s. 428). Wszelkie rodzaje postępowania toczącego się przed trybunałem kościelnym mieszczą się, zdaniem Laureata, w zbawczej misji Kościoła. To poprzez każdą formę procedury, tak sądowej jak i administracyjnej, urzeczywistnia się Kościół, a więc udoskonala się, oczyszcza się, nabiera większej świętości, odzyskuje swoją spójność, staje się bardziej sobą. Wymierzona w drodze postępowania kanonicznego sprawiedliwość powinna odpowiadać prawdzie, to znaczy prawdzie prawa, szczególnie Bożemu oraz prawdzie faktów. Sprawiedliwość bowiem, uważa abp Grocholewski, może jaśnieć tylko wówczas, gdy w trybunałach kościelnych hołduje się prawdzie (zob. Z. Grocholewski. *Studie*, jw. s. 42-43).

Poza zdecydowanym opowiadaniem się za kształtem pastoralnym prawa kanonicznego, w tym procesowego, na zwrócenie uwagi zasługuje podkreślenie przez Prefekta Sygnatury Apostolskiej potrzeby otwarcia się tego prawa na prawo świeckie. „Kościół tworząc swoje prawa nie może zamykać oczu, powiedział Arcybiskup, na postęp prawa świeckiego i nie skorzystać z tego postępu, zwłaszcza gdy chodzi o stronę techniczną, choć oczywiście byłoby to dużym nieporozumieniem, gdyby chciał po prostu adaptować swe ustawodawstwo do prawa świeckiego” (*W służbie sprawiedliwości Kościoła Powszechnego. Rozmowa z ks. bi-*

skupem dr. Zenonem Grocholewskim. *Nowe Życie* 6: 1988 nr 18 s. 6). Takim zresztą tendencjom zdecydowanie przeciwwstawił się. Widząc zaś również potrzebę korzystania przez prawodawcę świeckiego z dorobku prawa kanonicznego nie zaważał się powiedzieć: „Z drugiej strony sądzę, że również pewne pojęcia i rozwój prawa kanonicznego mógłby być także i dzisiaj konstruktywny w perspektywie rozwoju prawa świeckiego” (tamże s. 11). Nic też dziwnego, że na obrady międzynarodowego kongresu prezesów europejskich sądów najwyższych i sądów międzynarodowych odbywanego w 1985 r. w Ferrarze, na temat: *Wyrok w Europie: metoda, technika i styl* zaproszono także ówczesnego Sekretarza Najwyższego Trybunału Kościelnego. Podczas dyskusji okrągłego stołu, w której uczestniczył, jednoznacznie podkreślono, że mówiąc o sądownictwie w Europie trudno pominąć sądownictwo kościelne, tym bardziej, że doktryna Kościoła i prawo kanoniczne zaznaczyły swój wpływ na rozwój świeckiego prawa procesowego i karnego. Potwierdził to m. in. w swoim wystąpieniu prof. Deter G. Stein (anglikanin), uczony o sławie międzynarodowej w zakresie historii prawa procesowego, gdy przyjmując od Z. Grocholewskiego wyrazy uznania z powodu dobrej znajomości dawnych wyroków Roty Rzymskiej powiedział: „Przez kilka lat studiowałem je, ponieważ bez ich znajomości nie można zrozumieć rozwoju całego prawa procesowego w Europie” (*W służbie sprawiedliwości*, jw, s. 10). Na sympozja i konferencje poświęcone prawu świeckiemu Arcybiskup jest często zapraszany.

Sława wybitnego kanonisty otworzyła Laureatowi drogę do członkostwa w prestiżowych towarzystwach naukowych, m.in. *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo* (od 1970 r.), *Towarzystwa Naukowego KUL* (od 1983 r.), *Society for the Law of the Oriental Churches* (od 1987 r.), *Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* (od 1993 r.), *Associatio Wirifried Schulz* (od 1996). Jest poza tym honorowym członkiem *Stowarzyszenia Kanonistów Słowacji* (od 1993 r.) oraz *Stowarzyszenia Kanonistów Włoskich* (od 1998 r.)

Prof. Zenon Grocholewski jako uczony łączy refleksję teoretyczną z szerokim przekazem wiedzy. Jak już wspomniano, od 1974 r. związany jest z Papieskim Uniwersytetem Gregoriańskim, a to za sprawą swego promotora pracy licencjackiej i rozprawy doktorskiej (I. Gordona), który odkrył jego nieprzeciętny talent. W 1975 r. młody Polak został profesorem swojej *Almae Matris* prowadząc do dzisiaj wykłady z prawa procesowego i orzecznictwa sądowego na Wydziale Prawa Kanonicznego. Znakomitego badacza i wykładowcę pozyskał następnie w 1980 r. Pa-

pieski Uniwersytet Laterański, gdzie na Wydziale Obojga Praw podjął wykłady z kanonicznego prawa administracyjnego. Wielość zajęć w Sygnaturze Apostolskiej sprawiła, iż w cztery lata później zrezygnował z tych zajęć. Od 1987 r. do dziś jest ponadto profesorem sprawiedliwości administracyjnej w trzyletnim *Podyplomowym Studium Rotalnym*, które niegdyś ukończył.

Odrębny rozdział w posłudze dzisiejszego Laureata przekazywania swojej szerokiej wiedzy stanowią wykłady prowadzone okresowo w Spisskiej Kapitulie na Słowacji. Poczynając od 1991 r. każdego roku, w okresie letnim, prowadzi on cykl wykładów na sympozjach – kursach prawa kanonicznego, organizowanych pod patronatem Konferencji Episkopatu Słowacji dla tamtejszego duchowieństwa oraz zainteresowanych prawników świeckich. Wypada dodać, że abp Grochowski jest nie tylko prelegentem, lecz także współorganizatorem tych spotkań. Owocem jego wykładów z czterech pierwszych sympozjów w Spisskiej Kapitulie (1991-1994) jest wydana (w jęz. słowackim) przez miejscową oficynę wydawniczą w 1995 r. praca (*Studie z procesneho kaonickeho prava*. Spisska Kapitulula 1995). Ponadto opublikował w języku słowackim ponad 40 prac.

Aktywność Arcybiskupa na polu przekazu wiedzy zaznacza się wreszcie jego żywym udziałem w życiu naukowym wielu ośrodków prawa kanonicznego. Od 1974 r. wygłasza niestrudzenie referaty na międzynarodowych kongresach, sympozjach i konferencjach naukowych: we Włoszech, w Polsce, Francji, Niemczech, Austrii, Hiszpanii, Szwajcarii, Kanadzie, USA, Republice Czeskiej, na Malcie i Rosji. Trudno sobie wyobrazić bardziej znaczący zjazd naukowy poświęcony kanonicznemu prawu administracyjnemu bądź procesowemu bez udziału – jako prelegenta – naszego Laureata.

Mówiąc o rozległej działalności na płaszczyźnie przekazu wiedzy należy powiedzieć, że wykład wybitnego Kanonisty, podobnie jak jego publikacje, jest zawsze jasny, przejrzysty i przeprowadzony dynamicznie, wręcz z pasją. Wysoko cenią sobie wykłady swego Profesora studenci „Gregorianum” pochodzący z różnych krajów. Każde jego wystąpienie na danej konferencji międzynarodowej budzi duże zainteresowanie.

Miarą wielkości uczonego jest nie tylko umiejętność przekazywania posiadanej wiedzy w auli uniwersyteckiej czy z mównicy konferencyjnej, lecz również sztuka wykorzystania jej w praktyce życia codziennego. Tak się złożyło, że już od 26 lat Zenon Grochowski daje dowód, że i to ostatnia dziedzina aktywności nie jest mu obca. Jako notariusz, następnie kanclerz, sekretarz, wreszcie prefekt Najwyższego Trybunału Stolicy Apostolskiej,

rekomendowany tam przez swojego promotora rozprawy doktorskiej, znalazł i wciąż znajduje wyborną okazję do stosowania prawa. Możliwość kierowania – pod okiem kardynała – prefekta wymienionym trybunałem apostołskim stwarza przy tym liczne okazje nie tylko do aplikowania prawa, lecz także do kształtowania pewnej praktyki w rozstrzyganiu doniosłych spraw zgłaszanych do tej szczególnie ważnej dykasterii w strukturze prawnej Kurii Rzymskiej, a właściwie Kościoła. Tym bardziej, że Sygnatura Apostołska, najwyższy trybunał kościelny, złożony z trzech Sekcji odpowiada trzem różnym instytucjom w strukturach państwa. Sekcja pierwsza bowiem spełnia funkcje (rozpatrywania skarg o nieważność przeciw wyrokom Roty Rzymskiej lub przywrócenia sprawy do stanu pierwotnego przeciw wyrokom tegoż trybunału), podobne do sądu najwyższego (kasacyjnego) w państwie; sekcja druga, ustanowiona w 1967 r. (rozpatrująca konflikty wynikłe z pojedynczych aktów administracyjnych pomiędzy osobami prywatnymi a organami władzy administracyjnej, tj. badanie legalności aktu zaskarżonego) jest odpowiednikiem najwyższego sądu administracyjnego; sekcja zaś trzecia (organ administracyjny dotyczący sądownictwa kościelnego czuwający nad właściwym sprawowaniem sprawiedliwości w Kościele) jest odpowiednikiem ministerstwa sprawiedliwości. Praca sekretarza, a dziś prefekta Sygnatury Apostołskiej w każdej z tych trzech płaszczyzn oznacza ogrom odpowiedzialności. Widziana zaś przez przyzmat drugiej Sekcji oznacza ponadto liczne kontakty abp Grocholskiego zarówno w siedzibie trybunału, jak i wielu krajach z biskupami diecezjalnymi. Tym ostatnim jest dobrze znany, podobnie jak pracownikom sądów kościelnych w całym świecie. To on czuwa nad funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w całym Kościele. To właśnie nowo mianowany Prefekt tego trybunału, dzięki swojej wiedzy, ale także charyzmatowi prostoty i bezpośredniości, potrafi nadawać właściwy ton w urzeczywistnianiu sprawiedliwości w całym Kościele. A czyni to z całą pokorą, w myśl przybranego niegdyś zawołania zamieszczonego w swoim herbie biskupim: *Illum oportet crescere*.

W niemałym stopniu nasz Dostojny Gość przyczynił się do nadania kształtu, jaki obecnie posiada, kodeksowi prawa kanonicznego z 1983 r. Przed ostatecznym zatwierdzeniem wielkiej posoborowej kodyfikacji papież Jan Paweł II powołał go, zresztą jako najmłodszego, w skład siedmioosobowej komisji ekspertów, z różnych stron świata, którzy wraz z Prawodawcą kościelnym dokładnie studiowali owoc 20. letniej pracy kodyfikacyjnej – projekt nowego kodeksu. Analogicznie, w latach 1983-1985, należał do komisji ekspertów studiujących wraz z Papieżem projekt ostatecznej reformy Kurii Rzymskiej, zrealizowanej 29 VI 1988 r. mocą konstytu-

cji apostolskiej „Pastor bonus”. Ponadto jest aktualnie członkiem Komisji Dyscyplinarnej Kurii Rzymskiej (od 1983 r.) konsultorem Papieskiej Rady do Interpretacji Tekstów Ustawodawczych (od 1984 r.) przewodniczącym Komisji ds. Adwokatów (od 1988 r.) oraz członkiem Papieskiego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych (od 1989 r.).

Wybitny urzędnik Kurii Rzymskiej, spełniający w niej szereg funkcji, przede wszystkim jednak sekretarza, a obecnie prefekta Sygnatury Apostolskiej, jest postrzegany przez innych jako osoba wyjątkowo starannie przygotowana do pełnienia tak ważnego urzędu. Joel-Benoit d'Onorio w swojej monumentalnej książce wydanej w 1992 r. w Paryżu: *Le pape et le gouvernement de l'Eglise* wyraża opinię, że abp Grocholewski „jest utalentowanym kanonistą, mianowanym sekretarzem Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej [...] Poza nielicznymi indywidualnościami, nikt z odpowiedzialnych za Kurię Rzymską nie otrzymał tak odpowiedniego przygotowania do pełnienia swoich funkcji” (s. 488).

Bez przesady wolno powiedzieć, że poprzez swoją pracę badawczo-naukową, której rezultaty publikowane są w tylu językach, poprzez swoje wykłady prowadzone w tak „umiędzynarodowionej” uczelni, wreszcie poprzez kierowanie rozciągającym swoją jurysdykcję na cały Kościół trybunałem Sygnatury Apostolskiej, dzisiejszy Laureat wnosi niemały wkład w dzieło rozwoju nie tylko kultury prawniczej w Europie. To właśnie dzięki znamieniu powszechności Kościoła, a tym samym i jego prawa oraz instytucji to prawo stosujących, oddziaływanie wybitnego reprezentanta jednej z tych ostatnich nabiera tak szerokiego wymiaru. Można więc przyjąć, że integrujące działanie Kościoła i jego ustawodawstwa stanowi dzisiaj doniosły element w procesie integracji państw i narodów, sięgających do swoich prawdziwych korzeni. Niemała rola w owym procesie przypada w udziale, jak widać, naszemu Dostojnemu Gościowi. Jako wysoki przedstawiciel Stolicy Apostolskiej, swoją wieloraką i bogatą działalnością zdaje się potwierdzać tezę, że w procesie tworzenia nowej europejskiej mentalności trudno jest przecenić rolę, jaką może odegrać Kościół ze swym doświadczeniem dwudziestu stuleci i z określoną wyraźnie hierarchią, uwidocznioną m. in. w jego systemie prawnym, istotnych wartości dla kultury europejskiej.

Nie sposób nie wspomnieć i o tym, że abp Grocholewski pozostając od 32 lat poza Polską poczuwa się do bardzo bliskich więzów ze swoją ojczyzną. Często odwiedza kraj z różnych okazji, a jedną z nich są zaproszenia do wygłaszania referatów podczas sympozjów i konfe-

rencji naukowych kanonistów polskich czy z okazji zjazdów pracowników sądownictwa kościelnego w Polsce. Zaproszeniom tym nigdy nie odmawia, choć wielość zajęć w Rzymie usprawiedliwiałaby takie odmowy. Jako Polak czuje się ściśle związany ze środowiskiem kanonistów polskich i uważa – jak mówi – za swój obowiązek upowszechniania w świecie ich osiągnięć. Opublikował więc 75 recenzji książek autorów polskich a jedną ze swoich publikacji poświęcił prawu kanonicznemu w Polsce (*Il Diritto Ecclesiastico* 34: 1978 s. 114-143). Często powołuje się w swoich pracach na publikacje kanonistów polskich. Można więc nazwać prof. Grocholewskiego ambasadorem polskiej kanonistyki w świecie. Dowodem życzliwości dla środowiska kanonistów polskich jest również chętnie publikowanie prac (w języku polskim) w krajowych czasopismach kanonistycznych. A gdy mowa o czasopismach kanonistycznych, wypada wspomnieć, iż od 1997 r. zaszczyca swoim członkostwem Komitet Naukowy rocznika ATK *Ius matrimoniale*.

Pozostaje również otwarty na wszelkie pozytywne inicjatywy Polonii za granicą. Dobrze zasłużył się dla biografistyki polonijnej. Jest m. in. (od 1993 r.) członkiem Komitetu Honorowego Redakcji *Ilustrowanego Słownika Biograficznego Polonii Świata* (przygotowanego w Paryżu pod red. Z. A. Judyckiego). Jest poza tym honorowym członkiem polskiego *Klubu Zbieraczy Znaczków o Tematyce Religijnej „św. Gabriel”* (od 1997 r.). W uznaniu zasług dla dzieła wspomnianej biografistyki otrzymał 26 września 1998 r. medal *Polonia Semper Fidelis* przyznany mu przez Kapitułę, na czele której stoi Marszałek Senatu RP, wręczony mu w ambasadzie RP w Rzymie.

Jest postulatorem dwóch polskich spraw beatyfikacyjno-kanonizacyjnych z rodzimej archidiecezji poznańskiej: Edmunda Bojanowskiego oraz Janiny Szymkowiak. Najczęściej, jak sam wyznał, powraca myślami do kraju w związku z pielgrzymką Papieża – Rodaka do ojczystego kraju w 1983 r., a szczególnie do wizyty na poznańskich Łęgach Dybińskich (20 czerwca).

Wydaje się, że przedstawiona – w największym skrócie aktywność życiowa abp Zenona Grocholewskiego jest wyrazem realizacji słów skierowanych doń podczas konsekracji biskupiej przez papieża Jana Pawła II: „Ty Drogi Bracie, wyruszaj i prowadź innych. Prowadź wszystkich, których Opatrzność postawi na drodze Twego powołania. Czyń wszystko, na co Cię stać, aby doszli do Betlejem. A nade wszystko sam

tak stawaj, gdzie prowadzi Cię światło wiary – i czyni tak, jak uczynili Mędrcy ze Wschodu: ofiaruj Mu dary – złoto, kadzidło, mirrę. Złoto miłości, kadzidło modlitwy, mirrę cierpienia” (M. Jędraszewski. *Jan Paweł II w Poznaniu*. Pallottinum 1997 s. 359).

Wypada też wyrazić nadzieję, że tak wyjątkowe zaangażowanie uczonego, nauczyciela i bliskiego współpracownika Papieża, odpowiedzialnego za kształt wymiaru sprawiedliwości w Kościele, w codzienną służbę Prawdzie i Sprawiedliwości wystarczająco uzasadnia przyznanie mu przez Senat Akademii Teologii Katolickiej godności doktora *honoris causa* tej uczelni. Jego otwarte spojrzenie na świat i Kościół, szerokie horyzonty myślenia, pogłębiony dialog ze współczesną kulturą prawniczą wspólnot politycznych z wielkim uznaniem doceniają Profesorowie i Studenci Wydziału Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej, którzy są inicjatorami dzisiejszej uroczystości.

Niech mi będzie wreszcie wolno wyrazić nadzieję, że poprzez dzisiejszą promocję nawiądziesz, Dostojny Księżu Arcybiskupie – Profesorze, Prefekcie Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, jeszcze ściślejsze więzy z naszą wspólnotą akademicką. A wyróżnienie Cię godnością doktora *honoris causa* naszej *Almae Matris* pozostaje zaszczytem dla nas samych.

Już teraz gratulujemy Ci kolejnego uhonorowania tą samą godnością, którą otrzymasz niebawem z inicjatywy Wydziału Prawa – na Uniwersytecie Komeńskim w Bratysławie. Cieszymy się wszakże, że pierwsze tego rodzaju wyróżnienie przyznano Ci we własnej Ojczyźnie.